

Behandling av skatte- og avgiftskrav ved gjeldsordning etter gjeldsordningsloven

Dato opprettet: 05.03.2008

Dato sist endret: 26.03.2015

Endringsoversikt

Versjon	Dato	Beskrivelse av endring	Utført av
	06.05.15	Pkt. 4.3.6, pkt 4.3.7, pkt. 5 og pkt. 11	Seksjon innkreving, SKD

Meldingen gir retningslinjer for behandling av skatte- og avgiftskrav i saker etter gjeldsordningsloven 17. juli 1992 nr. 99 (gol.), med endringer senest ved lov 10. januar 2003 nr. 1 om endringer i gjeldsordningsloven m.m.

1	Innledning.....	3
2	Meldingens anvendelsesområde.....	3
3	Rette myndighet / kompetanseregler	3
3.1	Behandlingskompetanse	3
3.2	Skattekontorets kompetanse	3
3.3	Saker av prinsipiell karakter og anke	4
4	Saksgangen etter gjeldsordningsloven	4
4.1	Innledning.....	4
4.2	Før åpning av gjeldsforhandling	4
4.2.1	Skyldnerens forsøk på egen hånd, gol. § 1-3 tredje ledd	4
4.2.2	Skyldneren søker namsmannen om gjeldsordning, gol. § 2-1 første ledd.....	4
4.3	Åpning av gjeldsforhandling.....	4
4.3.1	Avgjørelse av spørsmålet om åpning.....	4
4.3.2	Klageadgang på beslutning om åpning.....	4
4.3.3	Namsmannens varsling om åpning mv.....	5
4.3.4	Gjeldsforhandlingsperiodens lengde	5
4.3.5	Fordringsanmeldelse	5
4.3.6	Utleggstrekk i gjeldsforhandlingsperioden.....	5
4.3.7	Motregning i gjeldsforhandlingsperioden	5
4.3.8	Bortfall av utleggspant, jf. gol. § 3-6	5
4.4	Skyldners forslag til frivillig gjeldsordning.....	6
4.5	Begjæring om tvungen gjeldsordning.....	6
4.6	Særlig om støtendevurderingen.....	6
4.7	Gjeldsordningsperiodens lengde.....	7
5	Satser for livsopphold m.m.....	7
6	Gjeldsordningsloven § 4-8 bokstav c om skatte- og avgiftskrav	8
6.1	Begrepet "oppstått"	8
6.2	Særlig om fastsettelsesvedtak	8
6.3	Krav som likevel omfattes	8
6.4	Behandling av krav som ikke er omfattet av gjeldsordningen	9
7	Endring, opphevelse og tilsidesettelse av en gjeldsordning.....	9
7.1	Endring på begjæring fra skyldner, gol. § 6-1.....	9
7.2	Omgjøring el. opphevelse på begjæring fra en fordringshaver, gol. § 6-2	9
7.3	Skyldners opplysningsplikt ved forbedret betalingsevne.....	10
7.4	Tilsidesettelse av gjeldsordningen i etterperioden.....	10
7.5	Hvor begjæring skal fremsettes når skyldner har flyttet.....	10
7.6	Frister for å begjære endring	10
8	Uteglemte krav.....	11
9	Motregning i gjeldsordningsperioden	11
10	Foreldelse under gjeldsordning.....	11
11	Nedsettelse av pensjonspoeng	12
12	Forholdet til tidligere meldinger.....	12

1 Innledning

Finansdepartementet har i vedtak av 16. juni 2003 delegert sin myndighet til Skattedirektoratet når det gjelder behandling av skatte- og avgiftskrav i gjeldsordning etter gjeldsordningsloven.

Skattedirektoratets myndighet etter ovennevnte vedtak er delegert videre til underliggende organer i den utstrekning det fremgår av meldingen her.

2 Meldingens anvendelsesområde

Denne meldingen gir retningslinjer for behandlingen av skatte- og avgiftskrav i forbindelse med gjeldsordninger etter gjeldsordningsloven. Følgende skatte- og avgiftskrav, med forsinkelsesrenter og omkostninger, omfattes av meldingen:

Siden lov av 17. juni 2005 nr. 67 (skattebetalingsloven) har ulik ikrafttredelsesdato for henholdsvis merverdiavgift, arveavgift og skatt henviser oppramsingen både til skattebetalingsloven av 1952 og 2005.

- Inntekts- og formuesskatt, jf. skattebetalingsloven (1952) § 3
- Forskuddstrekk, jf. skattebetalingsloven (1952) § 49
- Skatte- og avgiftskrav som er omfattet av lov av 17. juni 2005 nr. 67 (skattebetalingsloven) § 1-1 annet ledd bokstav a-f,
- Skattebetalingsloven (2005) § 1-1 tredje ledd og trekkansvar med renter og omkostninger etter skattebetalingsloven § 16-20
- Medlems- og arbeidsgiveravgift til folketrygden, jf. hhv. folketrygdloven §§ 23-2 og 23-3

Andre krav på skatt og avgift behandles av den enkelte oppkreveren etter gjeldsordningslovens alminnelige regler.

Meldingen kommer ikke til anvendelse i de sakene hvor skyldneren forsøker å komme til en ordning med sine kreditorer på egen hånd, uten at det er åpnet gjeldsforhandling. Meldingen kommer heller ikke til anvendelse i saker hvor det er åpnet gjeldsforhandling etter konkurslovens regler. For disse sakene vises det

til SKD melding 12/02 av 28. mai 2002 og SKD melding 3/08 om lemping av skatter og avgifter med renter og omkostninger av hensyn til skyldneren, og SKD melding 2/08 om lemping av skatter og avgifter med renter og omkostninger av hensyn til det offentlige som kreditor.

3 Rette myndighet / kompetanseregler

3.1 Behandlingskompetanse

Det er skattekontoret i det fylket hvor namsmannen har kontor (jf. gol. § 2-1 første ledd) som skal behandle forslag etter gjeldsordningslovens kapittel 4 og 5. Tilsvarende gjelder for behandling og fremsettelse av begjæringer etter lovens kapittel 6, når det gjelder krav som omfattes av denne meldingen. Videre kan vedkommende skattekontor møte i muntlige forhandlinger som det innkalles til i medhold av gol. § 4-11, § 5-3 annet ledd og § 6-3.

I de tilfellene hvor skyldner har restanser til skatteoppkrevere i flere kommuner og/eller til skattekontor i andre regioner enn der namsmannen har kontor, må det skje en samordning av kravene hos det skattekontoret som har kompetanse til å behandle saken. Slik samordning bør som et minimum innebære en oversending av kopi av kravsanmeldelse og eventuelt andre opplysninger av betydning for gjeldsordningssaken.

Det tilligger likevel den skatteoppkreveren eller det skattekontoret som har oppkreveransvar å påse at skyldner følger opp gjeldsordningen. Melding om mislighold på skyldners side gis til det skattekontoret som har behandlet gjeldsordningssaken, som så tar stilling til om det skal begjæres endring, opphevelse eller tilsidesettelse etter reglene i gol. § 6-2.

3.2 Skattekontorets kompetanse

Skattekontoret kan akseptere og avslå forslag til gjeldsordning, herunder forslag til endring av gjeldsordningen etter gol. § 6-1 fjerde ledd, uavhengig av størrelsen på de anmeldte skatte- og avgiftskravene. Skattekontoret kan videre fremsette begjæring om omgjøring, opphevelse eller tilsidesettelse av en gjeldsordning etter gol. § 6-2 uavhengig av størrelsen på skatte- og avgiftskravene som inngår i gjeldsordningen.

3.3 Saker av prinsipiell karakter og anke.

Selv om skattekontoret har full kompetanse i gjeldsordningssaker, skal direktoratet orienteres om saken dersom den antas å ha prinsipiell betydning. En sak er for eksempel prinsipiell dersom den bringer frem spørsmål som ikke tidligere er avklart, og hvor en avklaring må antas å få betydning for tilsvarende fremtidige saker.

Skattekontoret kan anke tingrettens kjennelser. Saker av prinsipiell karakter, se ovenfor, skal likevel forelegges direktoratet til orientering. Dersom det er usikkert hvorvidt en sak bør ankes, bes skattekontoret ta kontakt med direktoratet for vurdering av spørsmålet.

Skattedirektoratet skal alltid orienteres om saker som vurderes anket til Høyesteretts ankeutvalg, og saker hvor motparten har anket.

Skattedirektoratet er i brev av 25. juni 1997 fra Finansdepartementet gitt fullmakt til å utøve statens partsstilling i prosesser for domstolene.

4 Saksgangen etter gjeldsordningsloven

4.1 Innledning

Skatte- og avgiftskrav skal som hovedregel være omfattet av gjeldsordningen og behandles på linje med øvrige krav. Det gjelder likevel et unntak for visse skatte- og avgiftskrav som er oppstått eller fastsatt ved vedtak etter åpningstidspunktet. En nærmere beskrivelse av dette unntaket, se gol. § 4-8 bokstav c, er gitt nedenfor under punkt 6.

4.2 Før åpning av gjeldsforhandling

4.2.1 Skyldnerens forsøk på egen hånd, gol. § 1-3 tredje ledd

Etter gol. § 1-3 tredje ledd er det et vilkår for åpning av gjeldsforhandling at skyldneren først har forsøkt å komme til en ordning med sine kreditorer på egen hånd. Skyldner vil for eksempel fremsette søknad om ettergivelse eller nedsettelse av sine skatte- og avgiftskrav.

4.2.2 Skyldneren søker namsmannen om gjeldsordning, gol. § 2-1 første ledd

Søknaden skal ifølge gol. § 2-1 første ledd fremsettes for namsmannen på skyldners

bosted. Namsmannen kan avslå søknaden om gjeldsforhandling dersom det finnes klart at vilkårene i lovens § 1-2 til § 1-4 ikke er oppfylt.

4.3 Åpning av gjeldsforhandling

4.3.1 Avgjørelse av spørsmålet om åpning

Av gol. § 3-1 første ledd annet punktum fremgår det at namsmannen kan foreta åpning av gjeldsforhandling i tilfeller der det er *"åpenbart at vilkårene er oppfylt"*. Det vises til vilkårene i § 1-2 til § 1-4.

Det økonomiske vilkåret følger av gol. § 1-3 jf. *"varig ute av stand til å oppfylle sine forpliktelser"* I bestemmelsens første ledd annet punktum presiseres innholdet i vilkåret.

Gol. § 1-4 omhandler forhold som er til hinder for åpning av gjeldsforhandling. Her angis i første ledd forhold som medfører at gjeldsordning automatisk skal nektes, mens det av annet ledd fremgår at gjeldsordning skal nektes dersom det vil virke *"åpenbart støtende for andre skyldnere eller samfunnet for øvrig"*.

Se nærmere om støtende vurderingen under punkt 4.6 nedenfor.

Dersom namsmannen finner det åpenbart at vilkårene er oppfylt slik at han kan foreta åpningen, skal avgjørelsen treffes ved en skriftlig beslutning. Dersom namsmannen er usikker på om gjeldsforhandling bør åpnes, skal han sende saken til retten for avgjørelse. Rettens beslutning, enten om å åpne gjeldsforhandling eller om å nekte åpning, treffes ved kjennelse.

4.3.2 Klageadgang på beslutning om åpning

Namsmannens beslutning om å åpne gjeldsforhandling kan påklages av fordringshaverne, jf. gol. § 3-1 fjerde ledd. Klagefristen er satt til én uke. Namsmannen er etter gol. § 3-2 pålagt å varsle kjente fordringshavere (og eventuelle solidarisk medforpliktete) om åpningen. Namsmannen som har besluttet åpning av gjeldsforhandling, skal i varselet også opplyse om adgangen til å påklage beslutningen. Dette er slått fast i gol. § 3-2 siste ledd. Det bør samtidig gis opplysning om når klagefristen i det enkelte tilfellet utløper.

Den enkelte skatteoppkreveren og det enkelte skattekontoret som har krav mot skyldneren kan selv inngi slik klage dersom det finnes mest hensiktsmessig av hensyn til den korte

tidsfristen. Kopi av klagen skal i disse tilfellene oversendes det skattekontoret som senere skal behandle selve gjeldsordningsforslaget, se punkt 3.1.

Retten kjennelse om åpning kan ikke påklages av fordringshaverne, jf. gol. § 3-1 fjerde ledd siste punktum.

4.3.3 Namsmannens varsling om åpning mv.

Etter gol. § 3-2 skal det straks etter åpning av gjeldsforhandling rykkes inn en kunngjøring i Norsk Lysningsblad, og dersom det er påkrevet "i en avis som er alminnelig lest på stedet". I kunngjøringen skal enhver som har et krav mot skyldneren oppfordres til å melde sitt krav til namsmannen innen en gitt frist, normalt satt til tre uker fra kunngjøringen.

4.3.4 Gjeldsforhandlingsperiodens lengde

Når gjeldsforhandlinger er åpnet, starter gjeldsforhandlingsperioden, jf. gol. § 3-4. Denne perioden er på fire måneder, regnet fra åpningstidspunktet, jf. gol. § 3-4 første ledd.

Av gol. § 5-1 fjerde ledd følger det at namsmannen etter begjæring fra skyldneren kan beslutte forlengelse av gjeldsordningsperioden med inntil én måned dersom det er grunn til å anta at frivillig gjeldsordning vil komme i stand.

Hvis skyldner ikke får i stand frivillig gjeldsordning, men begjærer tvungen gjeldsordning innen utløpet av fristen, forlenges gjeldsforhandlingsperioden med ytterligere to måneder, jf. gol. § 5-1 tredje ledd. Endelig forlenges gjeldsordningsperioden dersom det benyttes rettsmiddel (inngis anke) overfor en avgjørelse om å nekte stadfestelse av en tvungen ordning eller dersom en kjennelse om stadfestelse blir opphevet av ankeinstansen. Gjeldsforhandlingsperioden skal i slike tilfeller anses for å løpe til rettskraftig avgjørelse foreligger. Loven setter imidlertid en øvre grense ved at en gjeldsforhandlingsperiode ikke kan overstige ett år. Den øvre grense på ett år er absolutt, jf. Rt. 2007.20.

4.3.5 Fordringsanmeldelse

Etter at åpning av gjeldsforhandling er kunngjort skal samtlige kreditorer melde sine krav til namsmannen innen tre uker, jf. gol. § 3-2 første ledd. Når særlige grunner foreligger kan namsmannen fastsette en lengre frist, men ikke utover seks uker, jf. gol. § 3-2 første ledd andre punktum.

Den enkelte oppkrever skal sende fordringsanmeldelse over sine krav til namsmannen.

Skatteoppkrever og skattekontor i andre regioner enn det som behandler saken skal sende gjenpart av sine kravsanmeldelser til skattekontoret i det fylket hvor namsmannen har kontor. Dette er viktig slik at det kompetente skattekontoret (se punkt 3.1) så tidlig som mulig skal få oversikt over de skatte- og avgiftskravene som er involvert i saken.

4.3.6 Utleggstrekk i gjeldsforhandlingsperioden

I gjeldsforhandlingsperioden innrømmes skyldneren en betalingsutsettelse, jf. gol. § 3-4. I denne perioden kan kreditorene ikke ta imot betaling fra skyldneren eller drive aktiv innfordring overfor ham.

Etter gol. § 3-4 femte ledd skal eventuelle utleggstrekk opphøre å gjelde i gjeldsforhandlingsperioden. Bestemmelsen innebærer at utleggstrekk for skatte- og avgiftskrav som løper på tidspunktet for åpning av gjeldsforhandling, skal opphøre på samme måte som trekk for annen gjeld.

4.3.7 Motregning i gjeldsforhandlingsperioden

Det følger av gol. § 3-4 bokstav b at kreditorene er avskåret fra å foreta motregning med mindre hovedkrav og motkrav "springer ut av samme rettsforhold", det vil si at det foreligger såkalt konneksitet.

Når det gjelder skatte- og avgiftskrav har Skattedirektoratet, med støtte fra Finansdepartementet, lagt til grunn at konneksitet foreligger når motkrav og hovedkrav gjelder samme skatte- eller avgiftsart. Krav på restskatt kan således i gjeldsforhandlingsperioden motregnes i krav på tilbakebetaling av skatt, og krav på skyldig merverdiavgift kan motregnes mot krav på tilbakebetaling av merverdiavgift osv. Direktoratet er av den oppfatning at adgangen til å motregne i gjeldsforhandlingsperioden kun skal benyttes i saker der det anses åpenbart at gjeldsordning ikke vil bli vedtatt.

4.3.8 Bortfall av utleggspant, jf. gol. § 3-6

Bestemmelsen fastslår at lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett § 5-8 om omstøtelse av utlegg skal gjelde "tilsvarende ved gjeldsforhandling etter loven her". Det vil si at utlegg som er tatt senere enn tre måneder før

fristdagen vil bortfalle, de har ingen rettsvirkning. Dagen for åpning av gjeldsforhandling regnes som fristdag.

4.4 Skyldners forslag til frivillig gjeldsordning

Etter at anmeldelsesfristen i gol. § 3-2 første ledd er utløpt, skal skyldneren snarest mulig utarbeide forslag til frivillig gjeldsordning, jf. gol. § 4-1. Når skyldners forslag er utarbeidet, skal namsmannen sende forslaget til alle berørte fordringshavere, jf. gol. § 4-12 første ledd. Etter at forslaget er mottatt, har fordringshaverne normalt tre uker på seg til å ta stilling til forslaget.

Dersom fordringshaverne er uenig i forslaget, er det viktig at det blir reist innsigelser innen den fristen som er satt av namsmannen. Oversittes fristen anses forslaget for godtatt, jf. gol. § 4-12 tredje ledd.

Den lokale skatteoppkreveren foretar en forberedende behandling for skattekontoret med hensyn til de krav som hører inn under fellesinnkrevningen, og oversender en begrunnet innstilling til skattekontoret. En begrunnet innstilling skal inneholde en samlet beskrivelse av de faktiske forholdene, vurdering av saken, og hvilket utfall skatteoppkreveren mener at saken bør få.

Et eventuelt avslag på et forslag til en frivillig gjeldsordning skal være begrunnet. Avslaget bør være knyttet opp mot bestemmelsene i gol. kapittel 4 og/eller at forslaget er "støtende", selv om det på dette området er full avtalefrihet. Vedtaket skal omfatte alle aktuelle innsigelser. Det er da lettere for skyldner å fremme nytt forslag til frivillig gjeldsordning eller fremme et forslag til tvungen gjeldsordning i tråd med innsigelsene.

Nærmere om støtende vurderingen under punkt 4.6.

Forslaget er vedtatt når det er godtatt av samtlige fordringshavere, jf. gol. § 4-12 tredje ledd. Dette betyr at dersom én eller flere av fordringshaverne motsetter seg forslaget, er skyldneren henvist til å begjære tvungen gjeldsordning etter lovens kapittel 5.

4.5 Begjæring om tvungen gjeldsordning

Dersom frivillig gjeldsordning ikke kommer i stand kan skyldner begjære tvungen gjeldsordning. Slik begjæring må i henhold til

gol. § 5-1 annet ledd være namsmannen i hende før utløpet av gjeldsforhandlingsperioden. I så fall forlenges gjeldsforhandlingsperioden med to måneder, jf. gol. § 5-1 tredje ledd.

Et forslag til tvungen gjeldsordning må i henhold til gol. § 5-2 første ledd oppfylle vilkårene i gol. §§ 4-2 til 4-10. Videre skal en tvungen gjeldsordning innebære at en skyldner som har oppfylt gjeldsordningen, ved utløpet av gjeldsordningsperioden skal være fri for annen gjeld enn den gjelden som nevnt i § gol. 4-8 bokstav a første ledd og bokstav b første ledd.

Innsigelser mot forslag til tvungen gjeldsordning skal knyttes opp mot bestemmelsene i gol. §§ 5-2 og 5-4. Ved tvungen gjeldsordning er det opp til tingretten å stadfeste forslaget til gjeldsordning. Her må derfor alle innsigelsene man måtte ha mot et forslag tas med, slik at tingretten kan overveie dem.

Skatteoppkrever skal også i forbindelse med skyldners forslag til tvungen gjeldsordning oversende begrunnet innstilling til skattekontoret.

4.6 Særlig om støtende vurderingen

Gol. § 5-4 fastslår at retten skal nekte stadfestelse av et forslag til tvungen gjeldsordning dersom "*det vil virke støtende å stadfeste den gjeldsordning skyldneren har foreslått*".

I forbindelse med behandling av forslag til gjeldsordning bør rettspraksis regelmessig undersøkes for å unngå at det fremsettes innsigelser mot gjeldsordninger som domstolene tidligere har akseptert.

Klanderverdige forhold som ligger noe tilbake i tid bør ikke være til hinder for at gjeldsordningsforslaget aksepteres. Dette gjelder også de tilfeller hvor skatte- og avgiftskrav er fastsatt ved skjønn. At kravene i disse tilfellene er skjønnsfastsatte skal ikke tale mot å akseptere gjeldsordningsforslaget.

De klanderverdige forhold må vurderes opp mot andre forhold, som for eksempel at gjelden er gammel, at skatte- og avgiftsmyndighetene har forsøkt å innfordre gjelden i mange år uten resultat, og at renter utgjør en stor del av kravet. Det bør også legges vekt på skyldners behov for å oppnå gjeldsordning.

Dette innebærer at det er i de sakene hvor det foreligger svært alvorlige og sterkt

klanderverdige forhold skatte- og avgiftsmyndighetene bør gå i mot skyldnerens forslag til gjeldsordning.

I forarbeidene (Ot.prp. nr. 99, 2001-2002) er det på side 96 gitt noen anvisninger til bruk i vurderingen av om skyldner kan klandres for forhold knyttet til gjelden slik at stadfestelse av forslaget vil virke støtende:

- Manglende innlevering av selvangivelse eller merverdiavgiftsoppgaver slik at skatt/avgift er fastsatt ved skjønn. Det er også uttalt at det ikke i alle situasjoner er klanderverdig ikke å ha levert selvangivelse. *"Skyldner kan i noen tilfeller ha vært i en så vanskelig livssituasjon at han/hun ikke har fått levert selvangivelsen"*, se Innst. O. nr. 15 side 8.
- Skyldner kan ha gjort seg skyldig i kvalifiserte unndragelsesforsøk, som for eksempel innlevering av falske opplysninger om inntektsforhold og omsetning eller "svart" arbeid.
- Manipulering av skattekort slik at det har oppstått betydelig restskatt, kan også være en omstendighet som medfører at søker er å klandre for opparbeidelsen.
- Unnlattelse av å betale avgift etter merverdiavgiftsloven, samt arbeidsgivers unnlattelse av å sende oppgjør for skattetrekk
- Illojal forfordeling i forhold til skatte- og avgiftskreditorene, for eksempel ved at en næringsdrivende skyldner har prioritert leverandørgjeld i istedenfor å betale merverdiavgift
- Opparbeidelse av skatte- og avgiftsgjeld over flere år kan tale mot søker siden han i disse tilfellene har misligholdt sine plikter i en årrekke.

4.7 Gjeldsordningsperiodens lengde

Gol. § 4-2 omhandler hva en frivillig gjeldsordning kan gå ut på, en utsettelse med betalingen av hele eller deler av gjelden, at fordringshaverne helt eller delvis skal gi avkall på renter og omkostninger, eller at gjelden skal falle bort helt eller delvis. Bortfallet kan skje enten med en gang eller etter utløpet av en gjeldsordningsperiode.

Dersom forslaget går ut på at gjelden skal bortfalle etter utløpet av en gjeldsordningsperiode, følger det av gol § 4-2 at perioden normalt skal være fem år. Det er ikke gjort endringer i loven på dette punktet.

I gol. § 5-2 annet og tredje ledd er det opplistet forhold som tas i betraktning ved vurderingen av om en gjeldsordning med henholdsvis kortere eller lenger periode enn fem år kan stadfestes. Opplistingen som er foretatt i bokstav a til d er imidlertid ikke ment å være uttømmende. Andre forhold kan dermed også være relevante.

Det fremgår av gol. § 4-2 første ledd tredje punktum og gol. § 5-2 første ledd sjette punktum for henholdsvis frivillig og tvungen gjeldsordning at gjeldsordningsperioden skal regnes fra "åpningen av gjeldsforhandlingene".

5 Satser for livsopphold m.m.

Spørsmålet om hvor mye skyldner kan beholde av sin inntekt til livsopphold reguleres fortsatt av gol. § 4-3. Vurderingstemaet er hva som "med rimelighet trengs til underhold".

Det er bare personer som skyldner har lovbestemt forsørgelsesplikt for eller som han lever i ekteskapsliknende forhold med som kan forsørges av en skyldner under gjeldsordning. Etter dette vil det være ektefelle, barn og samboer som det kan settes av midler til forsørgelse av. For samboerskap må det imidlertid være tale om et forhold av en viss varighet, i og med at loven bruker begrepet "ekteskapsliknende forhold".

I Rt. 2014 s. 672 var det et spørsmål om hvor mye skyldneren kunne beholde av sin inntekt for forsørgelse av seg selv og andre i forbindelse med tvungen gjeldsordning. Nærmere bestemt om ektefellens inntekt skulle tas med i betraktning ved fastsettingen. Høyesterett la til grunn at det ved vurderingen etter gol. § 4-3 første punktum, var adgang til å trekke inn ektefellens inntekt. Hva som skal tas med i betraktning og på hvilke måte det i tilfelle skal skje, må bero på en konkret rimelighetsvurdering.

Det skal tas hensyn til utgifter ved utøvelse av samvær med barn.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet fastsetter 1. juli hvert år nye satser for livsopphold under gjeldsordning, og til enhver tid gjeldende satser

finnes på

<https://www.regjeringen.no/nb/tema/forbruker/gjeldsproblemer/livsoppholdssatser/id691824/>

Direktoratet anbefaler ut fra hensynet til en enhetlig praksis at de ovennevnte satsene benyttes. Det understrekes imidlertid at satsene kun er ment å være veiledende, og at konkrete forhold kan tilsi større så vel som mindre avsetninger i den enkelte saken.

6 Gjeldsordningsloven § 4-8 bokstav c om skatte- og avgiftskrav

Gol. § 4-8 fastslår i første ledd at gjeldsordningen skal omfatte alle skyldnerens forpliktelser med mindre det er tale om betaling for en fremtidig motytelse som skyldneren har rett til å motta etter bestemmelsene i gol. §§ 4-3 til 4-5 ”og skatte- og avgiftskrav som holdes utenfor gjeldsordningen i henhold til bokstav c nedenfor”.

Bokstav c som det vises til lyder som følger: ”Skatte- og avgiftskrav som er oppstått etter åpningstidspunktet omfattes ikke av gjeldsordningen, med mindre kravet er en følge av at skyldneren har hatt et for lavt forskuddstrekk i perioden, og dette har medført høyere dividende enn dersom trekket hadde vært riktig. Tilsvarende gjelder for skatte- og avgiftskrav som fastsettes ved vedtak etter åpningstidspunktet.”

Spørsmålet om når et skatte- eller avgiftskrav er oppstått i forhold til denne bestemmelsen behandles nedenfor under punkt 6.1. Når det gjelder hvilke tilfeller et skattekrav oppstått etter åpningstidspunktet likevel skal være omfattet av gjeldsordningen vises det til punkt 6.3 nedenfor. Fastsettelsesvedtak er omtalt under punkt 6.2. Endelig er det i punkt 6.4 sagt noe om konsekvensene av at skatte- og avgiftskrav ikke er omfattet av gjeldsordningen.

6.1 Begrepet ”oppstått”

På bakgrunn av en kjennelse fra Høyesteretts kjæremålsutvalg, inntatt i Rt. 1998 side 921 må det i forhold til **restskatt** legges til grunn at kravet oppstår først når likningen for det aktuelle inntektsåret legges ut.

Det presiseres at den ovenfor omtalte kjennelsen kun fastslår hvordan begrepet ”oppstått” var å forstå i forhold til den dagjeldende gjeldsordningsforskriften. Den får således ikke direkte betydning for liknende

problemstillinger utenfor området for gjeldsordning etter gol., slik som eksempelvis ved konkurs, gjeldsforhandlinger etter konkursloven mv.

Det er nå vanlig at skattytere kan få tilgang til foreløpig likning på internett før den endelige likningsbehandlingen er avsluttet og avregningen er klar. I slike tilfeller er det fremdeles tidspunktet for endelig avregning, utlegg av likning som er avgjørende for når kravet er oppstått, ikke det tidligere tidspunktet hvor skattyter ble kjent med foreløpig likning på internett.

I forhold til krav på **forskuddsskatt** er direktoratets standpunktet at kravet må anses oppstått ved utskrivningen. Reglene om utskrivning av forskuddsskatt er gitt i skattebetalingsloven § 14 og videreføres i skattebetalingsloven 2005 § 6-7. Dette standpunktet er etter direktoratets mening best i samsvar med skattebetalingslovens system. I motsetning til situasjonen ved forskuddstrekk er forskuddsskatt et krav skattekreditorene har på skattyter og innfordrer overfor ham.

6.2 Særlig om fastsettelsesvedtak

Når fastsettelsesvedtaket treffes etter at gjeldsordningen er etablert, men omfatter skatte- og avgiftsterminer som er oppstått før åpningstidspunktet, kan man få en situasjon der skatte- og avgiftskravene er anmeldt med for lavt beløp. For å unngå de problemene dette kan få for en løpende gjeldsordning, skal slike krav altså ikke være omfattet av gjeldsordningen, jf. gol. § 4-8 bokstav c

Det presiseres at det kun er den økningen i skatte- og avgiftskravet som fremkommer ved fastsettelsesvedtaket, i forhold til det tidligere anmeldte kravet, som skal holdes utenfor gjeldsordningen.

6.3 Krav som likevel omfattes

Hovedregelen etter gol. § 4-8 c er at skatte- og avgiftskrav som er oppstått etter åpningstidspunktet ikke skal være omfattet av gjeldsordningen. Det er imidlertid gjort unntak for krav som ”er en følge av at skyldneren har hatt et for lavt forskuddstrekk i gjeldsordningsperioden, og dette har medført høyere dividende enn dersom trekket hadde vært riktig.”

Situasjonen i disse tilfellene er at kreditorene har fått for mye.

Bestemmelsen oppstiller to vilkår for at et skatte- eller avgiftskrav som er oppstått etter åpningstidspunktet, skal være omfattet av gjeldsordningen. For det første må kravet ha oppstått som en følge av et for lavt forskuddstrekk i perioden. For det andre må det forholdet at skyldner har hatt et for lavt forskuddstrekk i perioden ha ført til en høyere dividende enn om trekket hadde vært riktig.

Dersom kravet oppfyller begge disse vilkårene, skal kravet være omfattet av gjeldsordningen.

I Rt. 2005 side 98 ble denne regelen tolket dithen at den nye restskatten bare skulle gis dividende.

Det er skyldner som må ta initiativ for å få kravet på restskatt med i gjeldsordningen, og som må godtgjøre at vilkårene for dette er oppfylt.

6.4 Behandling av krav som ikke er omfattet av gjeldsordningen

Skatte- og avgiftskrav oppstått etter åpningstidspunktet skal altså i henhold til gol. § 4-8 c som hovedregel ikke være omfattet av gjeldsordningen. At kravet ikke er omfattet av gjeldsordningen, medfører at det skal betales fullt ut og ikke bortfaller ved utløpet av gjeldsordningsperioden.

Slike krav kan dermed innfordres i henhold til vanlige regler.

Det bør imidlertid ved vurderingen av mulige innfordringstiltak tas tilbørlig hensyn til at skyldner er under gjeldsordning. Dersom det ikke er fare for at dekningsmulighetene svekkes selv om man venter til gjeldsordningsperioden er utløpt, bør innfordringen vurderes stilt i bero og gjenopptatt etter at gjeldsordningsperioden er gjennomført. Skattekontoret og skatteoppkrever må imidlertid sørge for at kravene ikke foreldes dersom det er mer enn tre år til gjeldsordningsperioden utløper.

7 Endring, opphevelse og tilsidesettelse av en gjeldsordning

Gol. § 6-1 omhandler endring på begjæring av skyldneren, mens regler om omgjøring, opphevelse og tilsidesettelse av en gjeldsordning på begjæring fra en fordringshaver er gitt i gol. § 6-2.

7.1 Endring på begjæring fra skyldner, gol. § 6-1

Skyldner kan fremsette begjæring om endring overfor retten dersom det i gjeldsordningsperioden *"har inntruffet særlige omstendigheter som denne ikke burde forutse, eller dersom andre særlige omstendigheter foreligger som særlig svekker skyldnerens evne til å oppfylle gjeldsordningen"*, jf. gol. § 6-1 første ledd.

I tillegg til i disse tilfellene kan han også begjære endring og få nedsatt gjelden som er sikret med pant i boligen dersom verdien på boligen ved gjeldsordningens utløp vil være *"vesentlig lavere enn den verdi som er fastsatt etter gol. § 4-7 første ledd."* jf. gol. § 6-1 annet ledd.

Tredje ledd gir skyldneren rett til å begjære endring og få medtatt uteglemte krav dersom han blir krevet for disse under gjeldsordningen.

Ved behandling av skyldners forslag til frivillig endring av gjeldsordningen gjelder de samme kompetansereglene som ved behandling av det opprinnelige forslaget til gjeldsordning, se foran under punkt 3. Skatteoppkrever og eventuelle skattekontor i annet fylke enn der namsmannen har kontor, skal sende sin innstilling til endringsforslaget til skattekontoret i det fylket hvor namsmannen har kontor.

7.2 Omgjøring el. opphevelse på begjæring fra en fordringshaver, gol. § 6-2

En fordringshaver kan begjære en gjeldsordning endret om skyldnerens økonomiske stilling har blitt *vesentlig forbedret*, jf. gol. § 6-2 første ledd. I annet punktum fremgår det at om den *vesentlige* forbedringen skyldes at skyldner har mottatt et større beløp kan beløpet fordeles uten omgjøringssak.

Noen eksakt beløpsgrense for når det bør begjæres endring er det imidlertid vanskelig å antyde. Skyldner kan ha hatt mindre til livsopphold enn gjeldende minstesatser, slik at det ikke er urimelig om han får beholde et pengebeløp han mottar.

Kreditor kan også begjære omgjøring (endring) dersom skyldnerens bolig har steget så mye i verdi i gjeldsordningsperioden i forhold til den verdiansettelsen som er foretatt etter gol. § 4-7 at det vil *"virke urimelig overfor*

fordringshaverne dersom skyldneren skulle beholde hele verdistigningen”, jf. gol § 6-2 annet ledd.

Kreditor kan begjære gjeldsordningen opphevet, dersom *”skyldner har gjort seg skyldig i uredelighet eller grovt har tilsidesatt sine plikter etter gjeldsordningen”*, jf. gol. § 6-2 tredje ledd

Det fremgår av omfattende rettspraksis vedrørende bestemmelsen at domstolene foretar en streng fortolkning av de rettslige vurderingstemaene uredelighet og grov tilsidesettelse. Før skattekontoret går til det skritt å begjære opphevelse, må det foretas en vurdering av hvorvidt begjæringen vil føre frem.

Nedenfor følger eksempel på momenter som har vært vektlagt i rettspraksis i forhold til spørsmålet om opphevelse:

- unnlatt betaling av dividende med større beløp eller over lenger tid
- unndragelse eller forsøk på unndragelse av midler
- fortielse av opplysninger, for eksempel om større inntektsøkning, ventet eller mottatt arv, mottak av aksjer til betydelig verdi

7.3 Skyldners opplysningsplikt ved forbedret betalingsevne

Dersom det inntreffer omstendigheter som skyldner *”forstår eller må forstå”* kan gi kreditorene rett til omgjøring eller tilsidesettelse etter gol. § 6-2, pålegges han *”innen rimelig tid”* og *”på betryggende måte”* å opplyse kreditorene og namsmannen om dette, jf. gol. § 6-4.

Skyldneren har risikoen med hensyn til når opplysningsplikten inntreer, men han pålegges ikke å begjære ordningen omgjort.

Dersom skyldner ikke oppfyller sin opplysningsplikt, kan det anses som uredelighet og lede til at gjeldsordningen oppheves, jf. gol. § 6-2 tredje ledd.

7.4 Tilsidesettelse av gjeldsordningen i etterperioden

Dersom skyldner innen to år etter periodens utløp mottar arv, gevinst eller liknende av *”betydelig omfang”*, kan gjeldsordningen settes helt eller delvis tilside.

Loven gir ikke noen beløpsmessig anvisning på hvor store verdier som skal til før det kan bli

tale om *”betydelig omfang”*, men i forarbeidene (Ot.prp. nr. 99 side 102) antydes det at folketrygdens grunnbeløp (G) kan være veiledende ved vurderingen.

Det fremgår av gjeldsordningslovens forarbeider (jf. Ot.prp. nr. 64 og Innst. O. nr. 47) at endringer kun skal gjøres i ekstraordinære tilfeller hvor skyldnerens økonomi er totalt endret på grunn av utenforliggende omstendigheter.

7.5 Hvor begjæring skal fremsettes når skyldner har flyttet

Hålogaland lagmannsrett har i en kjennelse av 28. mars 2003 kommet til at de beste grunnene taler for å anse skyldnerens hjemting som rett verneting også for begjæring om endring eller opphevelse av en allerede etablert gjeldsordning. Det vises til at en slik løsning *”harmonerer best med gjeldsordningslovens egen ordning og den alminnelige regel for tvistemål.”*

Direktoratet legger etter dette til grunn at en begjæring om omgjøring, opphevelse eller tilsidesettelse etter gol. § 6-2 må fremsettes for tingretten på det stedet skyldner har flyttet til.

7.6 Frister for å begjære endring

I gol. § 6-5 oppstilles det frister for fremsettelse av begjæring etter §§ 6-1 og 6-2.

Fordringshaver som vil begjære en gjeldsordning omgjort (endret) på grunn av vesentlige forbedringer i skyldnerens økonomiske stilling eller på grunn verdistigning på skyldners bolig i gjeldsordningsperioden, jf. gol. § 6-2 første og annet ledd, må fremsette slik begjæring før gjeldsordningsperioden er utløpt.

Begjæring om opphevelse etter gol. § 6-2 tredje ledd på grunn av uredelighet eller grov tilsidesettelse av plikter etter gjeldsordningen må fremsettes innen ett år etter gjeldsordningsperiodens utløp.

En begjæring om tilsidesettelse etter gol. § 6-2 fjerde ledd må fremsettes innen ett år etter utløpet av etterperioden.

Det er imidlertid viktig å merke seg at dersom skyldner har varslet sine fordringshavere i henhold til den opplysningsplikten han er pålagt etter gol. § 6-4, se ovenfor under punkt 7.3, så gjelder det andre frister for fremsettelse av begjæring etter gol. § 6-2 første, annet og fjerde ledd. Begjæringen må da i henhold til § 6-

5 siste punktum fremsettes innen to måneder etter at fordringshaver har mottatt de aktuelle opplysningene fra skyldner.

8 Uteglemte krav

I gol. § 7-7 er det regulert hva som skal skje med krav som er uteglemt i gjeldsordningen. Dersom kravet bestod på åpningstidspunktet og skyldneren heller ikke er krevet for det ved gjeldsordningsperiodens utløp, bortfaller kravet.

Skatte- og avgiftskrav som er holdt utenfor gjeldsordningen etter gol. § 4-8 c vil ikke bortfalle i henhold til denne bestemmelsen. Slike krav bestod ikke på åpningstidspunktet, de har oppstått i ettertid.

Krav som er uteglemt fra gjeldsordningen, men som skyldner blir krevet for i løpet av gjeldsordningsperioden, kan skyldner i medhold av gol. § 6-1 tredje ledd begjære tatt med i gjeldsordningen, se ovenfor under punkt 7.1.

9 Motregning i gjeldsordningsperioden

Den enkelte gjeldsordningsavtalen vil være det sentrale utgangspunktet ved vurderingen av om motpartens krav, eksempelvis et krav på utbetaling av tilgode skatt, kan nyttes til motregning overfor et krav som inngår i gjeldsordningen.

Dersom gjeldsordningsavtalen direkte gir uttrykk for at eventuelle fremtidige tilgodebeløp på skatten (enten disse er kjent eller ikke på vedtakelsestidspunktet) skal fordeles på kreditorene, vil motregning ikke kunne skje så lenge gjeldsordningsperioden løper. Unntaket vil være om ordningen endres på dette punktet, jf. gol. kapittel 6. Tilsvarende må også gjelde dersom ordningen på mer generelt grunnlag gir uttrykk for at fremtidige utbetalinger skal gå til fordeling på kreditorene.

Dersom gjeldsordningsavtalen *ikke* regulerer forholdet til fremtidige utbetalinger, må det på bakgrunn av kjennelsen fra Høyesteretts kjæremålsutvalg av 18. desember 2000 legges til grunn at det *ikke* er adgang til å foreta motregning overfor en skyldner som er under gjeldsordning, for krav som er omfattet av gjeldsordningen.

Som følge av denne rettsavgjørelsen har direktoratet i brev av 14. mai 2001 til skattefogdkontorene opplyst at man også anser

utvalgets avgjørelse og premisser dithen at ”*heller ikke oppdekking etter skbtl § 24 nr.. 1 tredje punktum vil kunne foretas til dekning av krav som er omfattet av den aktuelle gjeldsordning*”.

Ved større tilbakebetalingskrav kan det således bli aktuelt med en fordeling på kreditorene i henhold til, jf gol. § 6-2 første ledd. Når det gjelder den nærmere forståelsen av denne bestemmelsen vises det til punkt 7.2 ovenfor.

Det kan oppstå spørsmål om adgangen til å motregne restskatt oppstått etter åpning av gjeldsforhandlinger med skatt til gode som skyldner får i løpet av gjeldsordningsperioden.

I disse tilfellene må det også ses hen til om dette er regulert i avtalen. I mange tilfeller er det avtalt at skatt til gode skal gå til fordeling blant kreditorene. Skatte- og avgiftskreditorene vil da senere være bundet av dette slik at det ikke er anledning til å motregne.

Om avtalen derimot ikke inneholder en regulering av hvordan skatt til gode skal fordeles kan direktoratet ikke se at skatte- og avgiftskreditorene er avskåret fra å motregne skyldig skatt og skatt til gode, så lenge kravet mot skyldner har oppstått etter åpning av gjeldsforhandlinger.

10 Foreldelse under gjeldsordning

Av foreldelsesloven § 18 nr. 2 fremgår uttrykkelig at en fordringsanmeldelse i forbindelse med gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven medfører avbrudd av foreldelsesfristen. Avbruddsdag vil være den dagen da gjeldsforhandling åpnes av namsmannen eller tingretten etter gol. § 3-1, forutsatt at kravet anmeldes innen ”*meldefristen*”. For gjeldsordningssaker vil det være den fristen fordringshaverne har etter gol. § 3-2 første ledd for å melde krav til namsmannen.

Av fjerde punktum i fl. § 21 nr. 3 følger det at det løper en ny foreldelsesfrist på ti år dersom gjeldsordning kommer i stand og kravet blir omfattet av gjeldsordningen. Den nye tiårsfristen regnes fra den dagen da fristen for å ta stilling til forslaget til frivillig gjeldsordning etter gol. § 4-12 utløp eller fra den dag da tvungen gjeldsordning ble stadfestet.

For det tilfelle at gjeldsordning ikke kommer i stand, er det i tredje punktum i fl. § 22 nr. 2 gitt regler om tilleggsfrist. Virkningen av avbruddet

man oppnådde ved å anmelde kravet til namsmannen varer i ett år ”etter at det ble truffet avgjørelse, i tilfelle i høyere instans, om å nekte stadfestelse av tvungen gjeldsordning” eller ved frivillig gjeldsordning i ett år ”etter at fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 4-12 er løpt ut”.

11 Nedsettelse av pensjonspoeng

I forbindelse med gjeldsordning etter gjeldsordningsloven oppstår spørsmålet om det foreligger en plikt for likningsmyndighetene til å sette ned pensjonsgivende inntekt for en skattyter som er under gjeldsordning..

I henhold til forskrift 18. desember 1997 (heretter kalt nedsettelsesforskriften) gitt med hjemmel i folketrygdloven, lov 28. februar 1997 nr. 19 (ftrl.) § 3-15 fjerde ledd skal pensjonsgivende inntekt nedsettes dersom skatt og avgift som er utliknet sammen med trygdeavgift ikke blir betalt innen tre år etter utløpet av utlikningsåret. Nedsettelse skal foretas tidligere når det foreligger vedtak om utgiftsføring eller nedsettelse/ettergivelse av utliknet skatt og avgift.

Spørsmålet blir følgelig om det forholdet at skyldner forhandler om/oppnår gjeldsordning legger begrensninger på adgangen til å sette ned skyldners pensjonsgivende inntekt.

Dersom skatte- og avgiftskravene ikke er omfattet av gjeldsordningen, jf. forskriftens § 3 tredje og fjerde ledd, er ikke gjeldsordningen relevant med hensyn til spørsmålet om nedsettelse av pensjonsgivende inntekt mv. Det samme gjelder i de tilfellene hvor en nedsettelse er foretatt før det er åpnet gjeldsforhandlinger. For den videre fremstillingen forutsettes det at de ubetalte skattene er omfattet av skattyters gjeldsordning.

Skattedirektoratet har i en uttalelse av 30. januar 2014 vurdert hvorvidt det skal gjennomføres nedsettelse av pensjonsgivende inntekt under en gjeldsordningsperiode. Direktoratet konkluderer med at nedsettelse av pensjonsgivende inntekt for krav omfattet av en gjeldsordning først skal gjøres etter endt gjeldsordning.

12 Forholdet til tidligere meldinger

Denne melding avløser tidligere In SKD melding 10/03, 30. juni 2003.